

Hedelmöitymisestä vanhemmuuteen. Monitieteisiä näkökulmia syntymän historiaan

Arvio teoksesta Evans, Jennifer & Ciara Meehan (eds.) *Perceptions of Pregnancy from the Seventeenth to the Twentieth Century. Genders and Sexualities in History*. Palgrave, MacMillan. 2017. 251 s. ISBN 978-3-319-44167-2.

Pasi Saarimäki

Konferenssista kirjaksi

Heinäkuussa 2014 järjestettiin Englannissa, Hertfordshiren yliopistossa kolmipäiväinen konferenssi, jonka aiheena olivat raskauteen liittyvät käsitykset pitkällä aikavälillä. *Perceptions of Pregnancy: From the Medieval to the Modern* -konferenssiin osallistui yli 50 historioitsijaa ja muiden alojen asiantuntijaa lähinnä Isosta-Britanniasta ja angloamerikkalaiselta kielialueelta Irlannista, Yhdysvalloista, Kanadasta ja Australiasta. Yksittäisiä tutkijoita saapui paikalle myös Hollannista, Saksasta, Italiasta, Puolasta, Ruotsista ja Suomesta, jälkimmäisestä peräti kaksin kappalein. Kolmipäiväisen konferenssin aikana saimme keynote-luentojen ohella kuullaksemme viidessätoista sessiossa esityksiä laajalla aiheskaalalla, aina ehkäisystä ja hedelmöitymiseen liittyvistä kysymyksistä raskauteen, keskenmenoihin, lapsenmurhiin, abortteihin ja synnytykseen, ja myös vanhemmuuteen. Useissa esityksissä käsiteltiin myös miehiin, mieheyteen ja isyyteen liittyviä teemoja.

Konferenssin päätyttyä historiallista raskautta koskeva ajatuksenvaihto on jatkunut tapahtuman organisaattoreiden, Hertfordshiren yliopistossa historian oppiaineessa työskentelevien Jennifer Evansin ja Ciara Meehanin perustaman tutkijaverkoston puitteissa. Evans on tutkinut hedelmällisyyden historiaa, suvunjatkamista ja seksuaaliterveyttä esimodernin ajan Englannissa. Ciara Meehan on puolestaan ollut kiinnostunut irlantilaisen yhteiskunnan muutoksesta, aborttipolitiikasta ja naisten arkielämästä 1900-luvun Irlannissa. Verkoston blogissa on julkaistu lyhyitä esittelyjä tutkimustuloksista sekä kirja-arvosteluja, ja tiedotettu aktiivisesti myös aihepiiriin liittyvistä konferensseista, kirjoituskutsuista ja työpaikoista. Näitä tietoja on jaettu edelleen verkoston sähköpostilistoilla ja Facebook- ja Twitter-tileillä.

Konferenssin tuloksena on tutkijaverkoston lisäksi syntynyt myös useita julkaisuja. Vuonna 2016 naishistorian tutkimusta Isossa-Britanniassa edistävän järjestön, *Women's History Networkin (WHN)* julkaisemassa *Women's History* -lehdessä ilmestyi raskauteen keskittynyt erikoisnumero. Lehden toimittivat Evans ja Meehan, ja artikkeleiden kirjoittajina olivat viisi konferenssissa esiintynyttä tutkijaa. Teemanumeroa seurasi vuotta myöhemmin ilmestynyt antologia *Perceptions of Pregnancy from the Seventeenth to the Twentieth Century* (2017), jonka yhdeksästä itsenäisestä artikkelista kahdeksan pohjautuu konferenssin keynote-esityksiin tai eri sessioissa pidettyihin esitelmiin. Teos on kattava läpileikkaus konferenssin tarjonnasta, sillä ainoastaan uskonnon vaikutusta, lapsettomuutta, keskenmenoja, lapsenmurhia tai raskauteen ja synnyttämiseen liittyvää kuvitusta ei artikkeleissa suoraan tai sivuten käsitellä. Teoksen aikajänne ulottuu 1500-luvun lopulta nykypäivään, ja konferenssin tavoin kirjan näkökulma raskauteen on laaja.

Monipuoliset ja -tieteiset näkökulmat raskauteen

Antologian alussa on kirjan toimittajien laatima lyhyt johdanto, joka esittelee varsin niukasti teoksen lähtökohdat, aikaisemman tutkimuksen sekä kirjan laajemmat teemat ja yksittäiset artikkelit. Varsinaiset tutkimusartikkelit on jaettu kolmeen laajaan osioon, joista ensimmäisen, *Narratives of Pregnancy, Birth, and Parenthood*, yhdistävinä teemoina ovat eri ihmisryhmien ja aikakausien käsitykset ja tulkinnat raskaudesta, synnytyksestä ja vanhemmuudesta. Kolme ensimmäistä artikkelia ovat tutkimusotteeltaan selkeimmin historiantutkimusta, mistä syystä itse alan tutkijana pidin niitä antologian antoisimpina.

Kirjan aloittaa Oxford Brookes Universityn professori Joanne Begiato, joka aiemmissa teoksissaan on tutkinut avioliittoa ja vanhemmuutta 1600–1800-lukujen Englannissa. Begiato käsittelee omassa artikkelissaan, millaisin käsittein raskaudesta ja sikiön kehityksestä kirjoitettiin 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun Englannissa ja miten nämä puhutavat muuttuivat ylemmän keskiluokan piirissä. Begiaton tarkastelemissa viidessä englantilaisperheessä käytetty ”tunnekieli” toi naisille ja heidän läheisilleen turvaa raskauden epävarmana aikana ja rakensi siteitä perheen jäsenten välille. Artikkelin erityinen ansio on se, että kirjeenvaihtoa hyödyntämällä päästään kiinni menneisyyden ihmisten omiin kokemuksiin, näkemyksiin ja tunteisiin, joissa pelko oli usein päällimmäisimpänä. Kirjan toisessa artikkelissa Calgaryn yliopiston tutkija, Whitney Wood vaihtaa mannerta ja aikakautta 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Kanadaan. Raskauden ja syntymän omakohtaisuus vaihtuu näin lääketieteen näkökulmaan, kun Wood tutkii lääkäriopiskelijoille annettua opetusta. Woodin mukaan modernisoituva, ammatillistuva synnytysoppi syrjäytti hitaasti kouluttamattomien naiskätilöiden harjoittaman lapsenpäästön ja kansantajuisen opaskirjallisuuden tarjoamat käsitykset ja käytännöt esimerkiksi kivunlievitykseen suhtautumisessa.

Irlannin sisällissodan tutkija Justin Dolan Stover palaa puolestaan ihmisten omiin kokemuksiin ja tunteisiin hyödyntäessään vuosien 1947–1957 välillä kerättyjä aikalaidistuksia Irlannin sisällissodasta (1919–1921). Dolan tarkastelee artikkelissaan sisällissodan aikaisten siviilikapinallisten joukoissa taistelleiden tai vangiksi jääneiden aviomiesten huolta vaimojensa ja lastensa pärjäämisestä sodan

aikana. Stereotyyppioita vahvistaneen propagandan seurauksena irlantilaisotilaat pelkäsivät erityisesti, että brittisotilaat olisivat kohdistaneet irlantilaisnaisiin seksuaalista väkivaltaa kotietsintöjen yhteydessä.

Antologian ensimmäisen osion viimeisessä tekstissä siirrytään historiasta nykypäivään, mikä erottaa sen osion muista artikkeleista lähdeaineiston ja lähestymistavan osalta. Anija Dokter, väitöskirjatutkija Cambridgen yliopistosta, käsittelee naisten henkilökohtaisia kokemuksia brittiläisen Mumsnet -verkkosivuston keskustelufoorumilla. Vuonna 2000 perustetulla suosituilla sivustolla lasten vanhemmat ja erityisesti naiset voivat keskustella ja jakaa tietoa raskaaksi tulemisesta, raskaudesta, synnyttämisestä ja vauva-ajan vanhemmuudesta. Dokter kuvaa, millaisena naiset ovat kokeneet ympärillään olevan synnyttämisen äänimaailman. Suomalaiseen tiedekenttään sijoitettuna Dokterin hyvin lähelle etnologiaa tuleva artikkeli paljastaa, että käsillä oleva teos ei edusta vain historiantutkimusta, vaan näkökulma raskauteen ja syntymään on monitieteinen.

Tämä korostuu antologian toisessa osiossa *Literacy Pregnancies*, jossa äänessä ovat kirjallisuustieteilijät. Nämä arvioivat näytelmä- ja kaunokirjallisuuden representaatioita raskaana olevan naisen ruumiista ja naisille soveliaasta käyttäytymisestä. Osion ensimmäisessä artikkelissa ainoa konferenssin ulkopuolelta antologiaan mukaan pyydetty tutkija Daisy Murray, joka arvioi William Rowleyn kirjoittamaa näytelmää *The Birth of Merlin* (1622). Neljän eri tavalla toimivan naishahmon avulla Murray pohtii aikakauden hyväksytyyn naiseuteen kohdistuneita odotuksia, jotka paikantuvat seksuaalinormeihin ja erityisesti suvunjatkamiseen, raskauteen ja synnyttämiseen. Englantilainen historiantutkija Sara Read puolestaan tarkastelee monipuolisesti, miten raskaus esitettiin ja mitä käsityksiä siihen liitettiin Englannissa 1500-luvun lopun ja 1700-luvun alun välillä julkaistuissa kirjallisissa teksteissä.

Kaikissa teoksen osioissa yksittäisten artikkeleiden keskinäinen järjestys on kronologinen, joten kirjallisuuden raskausrepresentaatioiden osalta viimeinen, Fran Bigmanin teksti sijoittuu lähimmäksi tätä päivää. Bigman on abortteihin ja suvunjatkamiseen keskittynyt kirjallisuus- ja elokuvatutkija. Artikkelissaan hän tutkii raskaana olleiden ja synnyttäneiden naimattomien naisten ja heidän sosiaalisen stigmansa käsittelyä romaaneissa *The L-Shaped Room* (1960) ja *The Millstone* (1970). Naimattomat naiset olivat avioliiton ulkopuolisella raskaudellaan rikkoneet perinteisiä keskiluokkaiseen avioliittoon liittyviä odotuksia. Bigmanin käsittelemät teokset paikantuvat 1960-lukuun, johon usein liitetyt stereotyyppiset kuvat seksuaalisesta vapaudesta tai naisten itsemääräämisoikeudesta eivät käytännössä vastanneet reaalityodellisuutta tai edes kirjallisuuden kuvaamaa maailmaa. Vaikka *Literacy pregnancies* -osion artikkelit eivät varsinaisesti historiantutkimusta olekaan, kaikissa kirjalliset representaatiot seisovat vahvasti rakennetun historiallisen kontekstoinnin pohjalla. Täten artikkeleiden erityisenä ansiona voi pitää sitä, että tarkasteltavien aikakausien raskauden ja synnyttämisen reaalityodellisuudesta kiinnostuneet lukijat voivat ammentaa niistä kulttuuristen kuvastojen rinnalla monenlaista yksityiskohtaista tietoa esimerkiksi raskauteen, synnyttämiseen ja vanhemmuuteen liittyvistä tavoista, toimintamalleista ja normeista.

Kirjan kolmas osio *Consumers, Participants and Patients* on kokonaan modernille ajalle sijoittuvilla artikkeleillaan teoksen kokonaisrakennetta ajatellen ongelmallinen. Kahden aikaisemman osion voi sanoa keskustelevan keskenään, sillä artikkeleissa käsitellään yleisemmällä tasolla erilaisia käsityksiä, tulkintoja ja representaatioita raskaudesta, synnyttämisestä ja vanhemmuudesta. Vaikka kolmannessa osiossa palataan osaltaan takaisin historiantutkimuksen pariin, osio jää kuitenkin erilliseksi, kun sen kahta viimeistä artikkelia yhdistää yksittäinen konkreettinen teema, kaupallisuus. Lääketieteen historiantutkija George Campbell Gosling tarkastelee äitiyssairaaloiden toimintaa 1900-luvun alun Englannissa ennen kuin Isossa-Britanniassa perustettiin julkinen terveydenhoitojärjestelmä (*National Health Service*) vuonna 1948. Gosling käsittelee aihetta institutionaalisen äitiyshuollon kehittymisen, synnyttäjien/asiakkaiden sosiaalisten asemien ja erityisesti erilaisten hoitomaksujen näkökulmasta. Teoksen päättää Ben Mechenin analyysi 1970-luvun ehkäisyyn liittyvästä mainonnasta aikana, jolloin kondomit muuttuivat holhoavasti ja valistavasti tiedotettavista ehkäisyvälineistä julkisesti mainostetuiksi kuluttajatuotteiksi. Tarkasteluaikana mainonnan välittämät mielikuvat vaihtuivat ehkäisyn tehokkuudesta nautintoa korostavaan suuntaan.

Teos yhtä kuin artikkeleidensa summa

Antologian artikkeleiden tieteellinen taso on poikkeuksetta hyvä: ne perustuvat vähintäänkin riittävään ja mielenkiintoiseen alkuperäisaineistoon ja kirjoittajat keskustelevat tasapainoisesti aikaisemman tutkimuksen kanssa. Toimittajat ovat onnistuneet pitämään huolen siitä, että artikkelit ovat sivumäärällisessä ja tutkimusaiheiden laajuuden osalta oivallisessa sopusoinnussa keskenään. Teos ei olisi toisaalta paisunut liikaa, jos kirjoittajat olisivat artikkeleiden johdannoissa esitelleet yhtenäisen johdonmukaisesti käytetyn lähdeaineiston. Toisinaan empiria avautuu lukijalle vasta artikkelien perästä löytyvien loppuviitteiden merkintöjä googlettamalla. Viitteiden perusteella voi löytää tutkijoiden hyödynnettävissä olevaa *open access* -muotoista elektronista aineistoa, kuten tietokannan *Bureau of Military History Collection* vuosilta 1913–1921. Tietokantaan on kerätty Irlannin sisällissotaa käsittelevää materiaalia.

Kokonaisuutena antologian rakenne on toimiva, eikä edellä mainittu kolmannen osion ja Doktorin artikkelin erillisyyks muuhun teokseen verrattuna tuota lukijalle liiallista hajanaisuuden vaikutelmaa. Moneen suuntaan kurottaminen kertoo pikemminkin siitä, että raskautta, syntymää ja vanhemmuutta voidaan käsitellä mitä erilaisimmista näkökulmista käsin. Tämän laajan teeman alle kaikki osiot ja niiden artikkelit sinänsä sopivat hyvin, vaikka yksittäiset artikkelit tai osiot eivät aina keskenään täysin tasapainossa olekaan. Lopusta löytyvä hakemisto asiasanoista ja olennaisista henkilöistä parantaa kirjan käytettävyyttä tutkijoiden navigoidessa laajan ilmiön maailmassa.

Kirjan toimittajat lupaavat johdannossa, että teos ylittää esimodernin ja modernin aikojen rajat, ja paljastaa samalla erilaisten teemojen jatkumoa, samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia. Koska artikkelien konkreettiset aiheet eroavat kuitenkin toisistaan ja koska varsinkin 1900-lukua käsitellään kokonaisuutena hyvin vähän, lupauksia ei täysin onnistuta lunastamaan. Erittäin tasokkaissa tieteellisissä antologioissa itsenäiset

artikkelit ja niiden muodostamat laajemmat osiot toimivat vastauksena johdannon asettamiin kysymyksiin ja odotuksiin. *Perception of pregnancy* -teoksen tieteellisesti kevyestä johdannosta kuitenkin uupuvat koko teosta koskeva laajempi kysymyksenasettelu, itsenäinen tieteellinen abstraktiotaso ja aikaisemman tutkimuskentän analyttinen ja monipuolinen pohdinta, jotka olisivat aikaansaaneet artikkeleiden välille parempaa tutkimuksellista ryhtiä. Lisäksi työstä puuttuu loppuluku, jossa teoksen teemoja ja tutkimustuloksia olisi vielä koottu ja sidottu yhteen. *Perceptions of Pregnancy from the Seventeenth to the Twentieth Century* -teoksen anti onkin ensisijaisesti yksittäisissä artikkeleissa, jotka uppoutuvat välille omiin aiheisiinsa.

FT Pasi Saarimäki työskentelee parhaillaan tutkijatohtorina Jyväskylän yliopistossa *Luhangan historia* -teoksen pääkirjoittajana. Hän on erikoistunut 1800-luvun alun ja 1900-luvun alun suomalaiseen sukupuoli-, seksuaali- ja avioliittohistoriaan.

Lisätietoja

Bureau of Military History Collection -tietokanta:

<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/> [Viitattu 5.5.2018]

Mumsnet-keskustelufoorumi: <https://www.mumsnet.com/> [Viitattu 5.5.2018]

Perceptions of Pregnancy -verkoston kotisivut: <https://perceptionsofpregnancy.com/> [Viitattu 5.5.2018]. Verkostoon voi edelleen liittyä ottamalla yhteyttä verkoston nykyisiin ylläpitäjiin: perceptionsofpregnancy@gmail.com

Women's History -lehden erikoisnumero: <https://womenshistorynetwork.org/womens-history-magazine/> [Viitattu 5.5.2018]

Women's History Networkin kotisivut: <https://womenshistorynetwork.org/> [Viitattu 5.5.2018]